

Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

Η ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κατά την Ε' ετήσιαν Γενικήν Συνέλευσιν τῶν ἐταίρων, τῇ 22ῃ Ἰανουαρίου 1956, ἐνεκρίθη ὁ ἀπολογισμὸς τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ 1955, ἐψηφίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1956 καὶ ἐξελέγη νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη ὡς ἀκολούθως: Ν. Πλάτων, Πρόεδρος, Σ. Ἀλεξίου, Γραμματεὺς, Μελ. Κοκκινάκης, Ταμίας, καὶ Κ. Καλοκύρης, Ι. Παπανικολάου, Σ. Σπανάκης καὶ Μαρία Πετράκη, Σύμβουλοι. Τὰ πεπραγμένα τοῦ Δ. Σ. κατὰ τὸ 1955 περιλαμβάνονται εἰς τὴν κατωτέρω κατὰ τὴν Γεν. Συνέλευσιν ἀναγνωσθεῖσαν ἔκθεσιν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Δ. Σ. ΤΗΣ Ε.Κ.Ι.Μ. ΚΑΤΑ ΤΟ 1955

Τέταρτον ἔτος παρήλθεν, ἀφ' ἧς ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ἡ Ἐταιρία μας. Ἀπολογιζόμενοι ἤδη τὰ πεπραγμένα τοῦ τελευταίου ἔτους παρατηροῦμεν γενικῶς, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνετελέσθη ἔργον ἀξιόλογον. Καὶ μόνον ἡ μικρὰ νάοσχημος αἴθουσα τοῦ Ἰστ. Μουσείου, ἐν τῇ θόλῃ τῆς ὁπίας ἐνετειχίσθησαν αἱ ἐκ Καστελλίου Πεδιάδος τοιχογραφίαι, ἀρκεῖ διὰ νὰ ἀποτελέσῃ, καὶ ὡς ἰδέα καὶ ὡς ἐκτέλεσις, ἀφορμὴν ὑπερηφανείας. Εἰς ὅσους, ἐν τούτοις, θὰ ἤθελον νὰ ἐκτιμῆσουν τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος θράσιν τῆς Ἐταιρίας ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ταύτην τῶν προηγουμένων ἐτῶν καὶ θὰ συνεπέριαινον ὅτι ὑπῆρξε πενιχρά, ἔχομεν νὰ παράσχωμεν μίαν ἐδλογον, νομίζομεν, ἐξήγησιν. Μεσοῦντος τοῦ 1955, τὸ Δ. Σ. ἐπιδιώκον τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς, οἵτινες ἐτάχθησαν ἐν τῇ Καταστατικῇ, ἔκρινεν ἐπιβεβλημένον νὰ ἀναλάβῃ, δαπάνη καὶ μερίμνη τῆς Ἐταιρίας, τὴν ἀποκατάστασιν ἀφ' ἐνός καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀξιοποίησιν ἀφ' ἐτέρου μνημείου περικλειοῦς ὄσον καὶ ἀναξιοπαθοῦντος, τοῦ ἐν τῇ πόλει μας μεσαιωνικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἐν ὄψει τοῦ ἔργου τούτου, ἵνα ἐν καιρῷ εὐρεθῶμεν ἔτοιμοι νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην μεγάλην δαπάνην, περιστείλαμεν, κατὰ τὸ εἶδος, τὴν διάθεσιν τῶν οἰκονομικῶν μας πόρων, συνεπῶς δὲ καὶ τὴν δραστηριότητα τῆς Ἐταιρίας. Δὲν πρέπει, πρὸς ταῦτα, νὰ νομισθῇ ὅτι διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρείδομεν τὰ ὑπὸ τῆς περυσινής Γενικῆς Συνελεύσεως προγεγραμμένα. Ταῦτα οὐσιωδῶς ἐξετελέσθησαν. Ἐξάρισιν ἀποτελεῖ ὁ τομεὺς τῶν Ἐκδόσεων, περὶ ὧν ἔχετε πρὸ ἔτους ψηφίσει ἐιδικὸν Κανονισμόν καὶ ἰδιαιτέρον ἐν τῇ προϋπολογισμῶν κοινὸν βύλιον. Ἀλλὰ τὸ κενὸν τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ἡμᾶς, πάσας τὰς ἀναγκαίας προσπαθείας καταβαλόντας, ἀλλ' εἰς τὸ ἀπλοῦν γεγονός, ὅτι δὲν ὑπεβλήθησαν εἰσέτι ἐργασίαι πρὸς ἔκδοσιν.

Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἐξήγησιν προβαίνομεν εἰς τὴν κατ' εἶδος ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ 1955.

Α'. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ. Τοῦτο ἐλειτούργησεν, ὡς καὶ κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐφορίας καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐντεταλμένου μέλους αὐτῆς κ. Ἀ. Καλοκαιριοῦ. Εἰς τὸ προσωπικὸν δὲν ἐγένετο οὐδεμίαν μεταβολή. Ἡ Ἐπιμελήτρια κ. Ἀναστασία Πλάτωνος, παραλλήλως πρὸς τὰ καθήκοντα

της θέσεώς της, ἐσυνέχισε τὴν ἀποδελτίωσιν τῶν τοπωνυμικῶν πινάκων καὶ συμπλήρωσε μέχρι τοῦδε 12.000 περίπου δελτία, ἐταξινόμησε δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδροκλῆ Ἐκνουδίδου δωρηθέν πρὸς τὸ Μουσεῖον πολύτιμον καὶ ὀγκῶδες Ἀρχεῖον τοῦ Στεφάνου Ἐκνουδίδου.

Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας, ἐπιμελεῖα τοῦ κ. Καλοκαιρινοῦ, ἐδελτιώθη σημαντικῶς ἡ ἐκθεσις τῶν Μουσικῶν Συλλογῶν, ἰδιαίτερος δὲ ἀξιολογητικῶς εἶναι ἡ ἐπὶ σχεδίου τοῦ κ. Κ. Λασιθιωτάκη διαρρυθμισίς μικρᾶς αἰθούσης εἰς ναῦσκον καὶ ἡ ἐντελίσις εἰς τὸν θόλον αὐτοῦ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Παναγίας τῆς Καρθιώτισσας — ἔργον τεχνικῶς δυσχερέστατον, ὀφειλόμενον εἰς τὸν κ. Ζαχαρίαν Κανάκη, ἀρχιτεχνίτην τοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου.

Εἰδικώτερον διὰ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Μουσεῖον μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα:

1. Μουσικαὶ Συλλογαί. 81 ἀντικείμενα (ἀριθ. Καταλ. 1288-1368) ἐπλούτισαν τὰς συλλογὰς τοῦ Μουσείου. Ἐκ τῶν 51 τῆς Λαογραφ. Συλλογῆς 10 προήλθον ἐκ δωρεᾶς καὶ 41 ἀγορᾶς τὰ ὑπόλοιπα. Ἐκ τῶν 22 τῆς Βυζαντινῆς - Μεσαιωνικῆς Συλλογῆς 6 ἐκ δωρεᾶς, 13 δι' ἀγορᾶς καὶ 3 διὰ περισυλλογῆς. Ἐκ τῶν 8 τοῦ Ἱστορ. Τμήματος 1 ἐκ δωρεᾶς καὶ 7 δι' ἀγορᾶς τὰ ὑπόλοιπα. Αἱ δωρεαὶ ὀφείλονται εἰς τοὺς: τὴν Α. Β. Υ. Πρίγκηπα τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον, Κας Σαφῶ Διαμαντοπούλου, Εὖαν Χατζάκη, Ἀνδρομάχην Πουλιανῆν, Λιλίκαν Ἀναστασάκη καὶ Κουρ Στυλιανὸν Γιαμαλάκη, Ἰωάννην Ἀλεξάκη, Singlair Hood, Κ. Σφακιανῆν, Ἡρακλ. Κουδάκη καὶ Γ. Καραγιάννην. Διὰ τὰ ἀγορασθέντα ἐδαπανήθη τὸ ποσὸν τῶν δρ. 12.776.

2. Βιβλιοθήκη. 128 τόμοι καὶ φυλλάδια εἰσῆλθον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μουσείου, ἅπαντα ἐκ δωρεῶν, ὧν σημαντικώτεραι εἶναι αἱ ἐξῆς: τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν (31 τόμοι), τοῦ Α. Γ. Καλοκαιρινοῦ (34), τῆς Ἀγγῆς Ἐσνάκη (23), τοῦ Ἀνδρ. Ἐκνουδίδου (10) καὶ τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου (8).

3. Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον. Σημαντικώτατον ἀπόκτημα τοῦ Ἀρχείου εἶναι τὰ κατάλοιπα τοῦ Στεφάνου Ἐκνουδίδου, συνιστάμενα εἰς 769 χειρογράφων, ἐντύπων, φωτοτυπιῶν καὶ ἐπιστολῶν. Ἡ ἀπόκτησις ὀφείλεται εἰς τὸν θερμὸν διὰ τὴν Ἑταιρίαν ζῆλον καὶ τὸν ἀδιάπτωτον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ του σεβασμὸν τοῦ ἐταίρου κ. Ἀνδροκλῆ Ἐκνουδίδου. Ταῦτα κατεγράφησαν εἰς εἰδικὸν κατάλογον, ἐταξινόμηθησαν δὲ καὶ ἀπετέθησαν εἰς ἐπὶ τούτῳ ἀγορασθεῖσαν ἀρχειοθήκην. Ἐκτὸς τούτων εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἀρχεῖον 27 ἱστορικὰ ἔγγραφα καὶ φωτοτυπία, 43 ὧν 22, ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐδωρήθησαν ὑπὸ τῆς Κας Ἐλένης Ἀναγνωστοπούλου, συζύγου τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας.

Ἄλλ' ἰδιαίτερος συγκινητικὸν καὶ ἀπροσδόκητον ὑπῆρξεν ἕν ἄλλο ἀπόκτημα τοῦ Ἀρχείου. Ὁ Πρόεδρος κ. Ε. Τσουδερός, ἐν τῇ ἀργύρῳ μερίμνῃ του διὰ τὴν προκοπὴν τῆς Ἑταιρίας, κατὰ τὸ τελευταῖον ταξίδιον του εἰς Ἀμερικὴν ἀνεκάλυψεν εἰς χεῖρας δικακεκριμένου ἡμογενοῦς, τοῦ ἐν Washington διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου κ. Χαριλάου Παγουδάκη, κινηματογραφικὴν ταινίαν περιέχουσαν τὴν κατὰ τὸ 1932 ἐπίσκεψιν τοῦ Ἑλευθερίου Βενιζέλου εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην πόλιν τῆς Tarron Springs τῆς Φλωρίδος, πλοσίαν ἀποικίαν τῶν σπογγαλιέων μας. Ἀφοῦ πρῶτον ἀνέπτυξεν εἰς τὸν κάτοχον τῆς πολυτίμου ταύτης ταινίας τὸ ἔργον καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρίας μας, μᾶς ὑπέδειξε δι' ἐπιστολῆς νὰ τὴν ζητήσωμεν. Ὁ εὐγενὴς κάτοχος λίαν προθύμως τὴν ἀπέστειλε μετὰ μακρᾶς συνοδευτικῆς ἐπιστολῆς, εὐρίσκειται δὲ νῦν εἰς τὸ Μουσεῖον — σπάνιον ὄσον καὶ συγκινητικόν, ὡς ἐλέχθη, ἀπόκτημα τοῦ Ἀρχείου του.

4. Κίνησις Ἐπισκεπτῶν. Παρητηρήθη μικρὰ ἐλάττωσις τοῦ συνολι-

κοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκεπτῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν τοῦ προηγούμενου ἔτους (5627 ἔναντι 6062). Ἐκ τῶν ἐπισκεπτῶν 3089 ἦσαν Ἕλληνες, οἱ λοιποὶ δὲ 2538 ξένοι. Οἱ ἐπὶ πληρωμῇ εἰσιτηρίου ἀνήλθον εἰς 3793 (ἔναντι 3775 τοῦ προηγούμενου ἔτους). Θὰ ἀνέμενε τις ὅτι ἡ ζωηροτάτη ἐν τῇ πόλει μας κίνησις τῶν ξένων θὰ συνετέλει εἰς πολλῶν μείζονα αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπὶ πληρωμῇ ἐπισκεπτῶν. Δὲν συνέβη ὅμως τοῦτο, διότι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ἡμῶν παρὰ τοῖς ἀρμοδίοις πρὸς βιευκόλυνσιν τῆς ἐπισκέψεως τῶν μεγάλων καραβανίων ἀπέβησαν ἄκαρποι. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου ἀκριβῶς τούτου ἐπιστώμεν τὴν προσοχὴν τῆς ἐφορείας καὶ τοῦ ἐκλεγχομένου μετ' ὀλίγον Δ. Συμβουλίου.

5. Ἐν τῷ Μουσείῳ. Κατὰ τὸν Ἰούνιον ἐκυκλοφόρησεν ἡ γαλλικὴ ἐκδοσις τοῦ Ὁδηγοῦ τοῦ Μουσείου. Ἐξετυπώθη ἐπίσημος εἰς 5.000 ἀντίτυπα εἰκονογραφημένοι διαφημιστικὸν φυλλάδιον, με συνοπτικὴν περιγραφὴν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν συλλογῶν ὡς καὶ τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἐδίδοτο δωρεάν εἰς τὰ διάφορα τουριστικὰ γραφεῖα, πρακτορεῖα, ξενοδοχεῖα κ.λ.

6. Οἰκονομικὴ διαχείρισις. Τὸ σύνολον τῶν εἰσπραξέων τοῦ Μουσείου ἀνήλθεν εἰς 19.967,25 δρ. ἔναντι 20.105,25 τοῦ προηγ. ἔτους. Ἐκ τούτων 11.379, ἐξ εἰσιτηρίων, 868 ἐκ ἐπιστολικῶν δελταρίων, 3.373,50 ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν Ὁδηγῶν καὶ 4.346,75 ἐκ τῆς πωλήσεως ἀντικειμένων τοῦ Πρατηρίου Δειγμάτων Λαϊκῆς Τέχνης.

Καὶ δύναται μὲν ἡ ἐν τῷ Ἱστορικῷ Μουσείῳ κατάστασις νὰ κριθῇ γενικῶς ὡς λίαν ἱκανοποιητικὴ, εἰδικῶς ὅμως εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα πρέπει νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ἐξῆς. Τὰ διὰ τὸ Μουσεῖον ἔσοδα τῆς Ἑταιρίας ἀνήλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν 79.468,25 δρ. Τὰ ἐξ αὐτοῦ ἔσοδα, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εἰς τὸ ποσὸν τῶν δρ. 19.967,25. Ἡ διαφορά δηλαδὴ ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Μουσείου ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ μεγάλη, ἡ μείωσις δὲ ταύτης καθ' οἷονδῆποτε τρόπον πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἰδιαίτερης μερίμνης.

Β'. ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ. Καθ' ἃ ἐτονίσθη ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως, ἡ πρόνοια διὰ τὴν προσεχῆ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ἀποκατάστασιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Μάρκου δὲν ἐπέστρεψε τὴν καταπάνησιν τῆς Ἑταιρίας εἰς ἔργα δευτερεύοντα, εἰ μὴ εἰς περιπτώσεις ἀμέσου ἀνάγκης. Ἐκρίθη πράγματι ὅτι θὰ ἦτο ὀχι φρόνιμον ἔργον ἡ διασπορά τῶν πόρων τῆς Ἑταιρίας εἰς ἀποκαταστάσεις μνημείων μικρᾶς σημασίας, καθ' ὃν χρόνον ἐντὸς τῆς πόλεως βαινοπαθεῖ καὶ κινδυνεύει μνημείων περιφανῆς, ἡ προστασία τοῦ ὁποῖου προβάλλεται πάντοτε ὡς ἐπιτακτικὸν καθήκον εἰς πάντα διὰ τὰ μνημεῖα ἐνδιαφερόμενον, ἰδιαίτερα δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρίαν. Ἐκτὸς τούτου ἡ σκέψις, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀποκαθιστάμενον εἰς τὴν ἀρχικὴν του μορφήν θὰ ἠδύνατο συγχρόνως καταλλήλως καὶ ἀνευ οὐδεμιᾶς βλάβης διαρρυθμιζόμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς χῶρος πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν συγκεντρώσεων ἀντάξιον πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ Μεγάλου Κάστρου, ὥθησε τὸ Δ. Σ. εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς σχετικῆς πρωτοβουλίας. Ἰπεβλήθη οὕτω αἰτήσις πρὸς τὸν Δῆμον Ἡρακλείου, ἐγένοντο μακρὰ συζητήσεις, περὶ ὧν πολλὰ καὶ εἰς τὸν ἐγχώριον τύπον ἐδημοσιεύθησαν, καὶ τέλος κατηρτίσθη σχέδιον συμβάσεως, διὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ὁποῖου θὰ ζητηθῇ μετ' ὀλίγον κατ' ὑμῶν νὰ παράσχετε ἐξουσιοδότησιν εἰς τὸ νέον Δ. Συμβούλιον. Ὁ χρόνος τῆς ἀποκαταστάσεως προβλέπεται τριετής, ἡ δὲ δαπάνη οὐχὶ ἐλάττων τῶν 400.000 δρ.

Παρὰ τὸ βῆρος τῆς ὑποχρέωσος ταύτης, τὴν ὁποῖαν, μετὰ τὴν ἐγκρισίν σας, πρόκειται νὰ ἀναλάβῃ ἡ Ἑταιρία, τὸ Δ. Σ. δὲν ἀπέστρεψε ν' ἀνταποκριθῇ εἰς ἄλλας ἀμέσους ἀνάγκας τῶν ἐν Κρήτῃ μνημείων. Οὕτω δαπάναις τῆς Ἑταιρίας, ἐπι-

μελεία δὲ τῶν κ. Κ. Καλοκύρη καὶ Ζ. Κανάκη, ἐστερεώθη ἐν τῇ πόλει τῆς Ρεθύμνης ὠραίος ἐνετικὸς πυλών, ὃ ὁποῖος ἄλλως θὰ κατηδαίριζετο ὡς κριθεὶς ἐτοῖμο ῥόμβος. Ἐπίσης κατόπιν πληροφοριῶν περιελευσῶν εἰς ἡμᾶς, ὃ κ. Καλοκύρης δαπάναις τῆς Ἑταιρίας μετέβη εἰς Σπηλιὰ Κισσαμου καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ κ. Ζ. Κανάκη ἔκαμεν ἐναρξιν ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐκεῖ εὑρισκομένου βυζαντινοῦ καταγράφου ναοῦ τοῦ 14ου αἰῶνος, ἐνταῦθα τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ ὁποῖου ἀνήκουν εἰς τὰ καλύτερα δείγματα τῆς ἐν Κρήτῃ ἀγιογραφίας. Τὴν δαπάνην τῆς περαιτέρω ἀποκαταστάσεως ἐπέθετο ἤδη καὶ ἀνέλαβεν ἡ Κοινότης Σπηλιάς. Οὕτω χάρις εἰς τὴν Ἑταιρίαν — κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ἀρμοδίου ἐκπροσώπου τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας — προσετέθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν τοιχογραφημένων ναῶν τῆς Κρήτης μνημεῖον μέχρι τοῦδε ἀγνωστον τῇ ἐπιστήμῃ καὶ συγχρόνως λίαν ἀξιόλογον.

Ὡς πρὸς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Σταυροφόρων, τοῦ ὁποῖου ἡ στερέωσις, ἐτοιμορρόπου τότε ὄντος, ἐπετεύχθη πέρυσι δαπάναις τῆς Ἑταιρίας, ἐγένοντο πρὸς ἡμᾶς προτάσεις παρὰ τε τοῦ Ἐπιμελητοῦ Βυζ. Ἀρχαιοτήτων καὶ τοῦ Ἰπουργείου Παιδείας νὰ ἀναλάβωμεν τὴν δαπάνην τῆς ἀπαλλοτριώσεώς του, ἀνήκοντος εἰς ἰδιωτὴν, δυστυχῶς ὁμως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνουσι ἀποδεκταὶ λόγῳ τῆς ἤδη ἀνελημμένης ὑποχρεώσεως διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

Γ'. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ. Κατὰ τὸν Ἐανθουδίδειον Ἀπογραφικὸν Διαγωνισμὸν τοῦ π. ἔ. ὑπὸ τῆς πρὸς τοῦτο συσταθείσης ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ. Ι. Παπανικολάου, Σ. Ἀλεξίου καὶ Εὐρ. Τζωρτζακάκη ἐβραβεύθη ἡ πραγματεία τοῦ κ. Παντελεῖ Π. Βαθουλέ ὑπὸ τὸν τίτλον «Παρατηρήματα» περιλαμβάνουσα ὕλικὸν συλλεγὸν μὲν ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Σελίνου, ἀφορῶν δὲ εἰς τοὺς περὶ τὸν Γάμον, τὰς ἑορτάς, τοὺς μῆνας καὶ ποικίλλας ἄλλας περιπτώσεις παρατηρουμένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ οἰωνούς. Ὁ γόνιμος οὗτος Διαγωνισμὸς, καθὼς ἐδήλωσεν πρὸς ἡμᾶς ὁ χορηγὸς κ. Ἀνδ. Ἐανθουδίδης, θέλει προκηρυχθῆ καὶ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Καταστατικοῦ τὸ Δ. Σ. παρέσχεν ὕλικὴν ἐνίσχυσιν ἐκ δρ. 2.500 ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν κ. Κ. Καλοκύρη διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς διδακτορικῆς αὐτοῦ διατριβῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Εἰκονογραφικὸς τύπος τῆς Γεννήσεως εἰς τὴν Βυζαντινὴν τέχνην τῆς Ἑλλάδος», ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν κ. Στ. Σπανάκη πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ Δ' τόμου τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων Μνημείων τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας.

Ὡς πρὸς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου κ.λ., περὶ ὧν ἐψηφίσθη ὑφ' ἡμῶν πέρυσιν εἰδικὸς Κανονισμὸς καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν κοινῶν ἐκ δρ. 30.000, τὸ μόνον βέβαιον καὶ ἐξαιρετικῶς εὐχάριστον, τὸ ὁποῖον ἐχομεν νὰ ἀνακοινώσωμεν, εἶναι ὅτι ὃ κ. Μ. Μανούσκακας ἠτοίμασε κριτικὴν ἐκδοσιν τοῦ «Ροζολίνου», ἡ ὁποία, ὡς ἐδήλωσεν εἰς πρόσφατον ἐπιστολὴν του, θὰ ἐκδοθῆ ὡς πρώτη εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐχουν ὑποκαθεθῆ ἐπίσης συνεργασίαν εἰς τὰς ἐκδόσεις ταύτας — οὐχὶ ὁμως ἀκριβῶς καθορισμένην — καὶ οἱ κ. Α. Πολίτης, Μ. Κριαρᾶς καὶ Σ. Ἀλεξίου. Ζωηρὰ εἶναι πάντοτε ἡ προσδοκία καὶ ἀκράδαντος ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ ὑπὸ τοιούτων συνεργατῶν ἐκδοσις τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου θέλει ἀποδῆ μνημειώδης, δι' ὃ καὶ πρέπει πᾶσι θυσίᾳ νὰ ἐνταθῆ ἡ σχετικὴ προσπάθεια τῆς Ἑταιρίας.

Σχετικῆ μὲ τὴν ὑποδοθήσιν τῆς ἐκδόσεως κειμένων τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας καὶ Ἱστορίας εἶναι καὶ ἡ ἀγορὰ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας μηχανήματος προβολῆς μικροταινιῶν τύπου «KANGARO», ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ προμήθεια καὶ φωτοτυπιῶν σειρᾶς ἀνεκδότων ἱστορικῶν ἐγγράφων ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας. Τό

τε μήχάνημα και κί φωτοτυπία διατίθενται ἤδη ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας διὰ τοὺς εἰδικοὺς μελετητάς.

Δ'. ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ ΠΡΟΣ ΕΠΕΚΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ. Τὸ Α. Σ. ἔκρινεν ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ καταβληθῇ προσπάθεια περιουλογῆς τοῦ μουσικοῦ - λαογραφικοῦ ὕλικου τῆς Κρήτης, τὸ ὅποιον, μὲ τὴν ὀρυκτικὴν εἰσβολὴν τοῦ ὀθνείου μουσικοῦ πολιτισμοῦ και εἰς τὰ πλεόν ἀπόμειρα χωρία διὰ τοῦ ραδιοφώνου, νοθεύεται ἢ ἐξαφανίζεται μὲ ρυθμὸν ταχύν. Διὰ τὸν καταρτισμὸν ἐνὸς σαφοῦς και ἐμπραγμάτου προγράμματος ἐζητήθη ἡ βοήθεια διαπρεποῦς συμπολίτου μουσικολόγου, τοῦ κ. Φοίβου Ἀνωγειανάκη, ὁ ὅποιος μὲ συγκινητικὴν προθυμίαν ἀπέστειλε μὲν ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα, ἐνθα καθορίζονται ὁ τρόπος και τὰ στάδια τῆς ἀπαιτουμένης ἐργασίας, ὑπεσχέθη δὲ ἀμέριστον τὴν συνεργασίαν του διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ ἀναγκαίου ὄντος διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην μαγνητοφώνου, ὡς και διὰ τὴν συλλογὴν, μεταγραφὴν, ταξινομήσιν και ἐκδόσιν τοῦ συλλεγομένου ὕλικου. Ἡ ὄλη προσπάθεια διαγράφεται μακρὰ και πολὺμοχθος, δὲν πρέπει ὁμως διὰ τοῦτο νὰ ἐγκαταλειφθῇ. Ἀντιθέτως τὸ νέον Συμβούλιον πρέπει νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀρξάμενην ἤδη προεργασίαν, ἀποβλέπον εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ σκοποῦ ἀλλὰ και εἰς τὸ πολῦτιμον τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνωγειανάκη προσφερομένης, ὄλως ἀνιδιοτελοῦς, συνεργασίας.

Ἄλλ' ἂν ἡ διάσωσις τοῦ μουσικοῦ πλοῦτου τῆς νήσου παρουσιάζεται δυσχερὴς και, οὔτως εἰπεῖν, ἐν ἀπόπτῃ, ἡ Ἑταιρία δύναται και πρέπει νὰ ἐπιδοθῇ ἀμέσως, κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος, εἰς τὴν περισυλλογὴν ἄλλης μορφῆς ὕλικου, διὰ τὸ ὅποιον μέχρι τοῦδε δὲν ἐπέδειξεν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον. Εἰς τὰ κατάλοιπα τοῦ Στεφάνου Ξανθοῦδιδου μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ Ποιμενικοῦ Λεξιλογίου εὐρέθη χειρόγραφος λαμπρὰ μελέτη τοῦ ἀπὸ Ἀνωγείων δικηγόρου, πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντος, Δημητρ. Χαϊρέτου ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέτη περὶ τοῦ Ποιμενικοῦ Κύκλου τῆς Κρήτης». Τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων πραγμάτων, τῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων χρησιμοποιοῦμένων, τὸ ἰδιόρρυθμον τῆς κατασκευῆς, τὸ ἀρχαῖκόν τῆς ὀνομασίας των, τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ παρουσιάζουν ἀπὸ ἀπόψεως τῆς Ποιμενικῆς Οἰκονομίας, Ἱατρικῆς κ.λ., γενονὸν ἀμέσως ἔντονον τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα τῶν ἀντικειμένων τούτων περισυλλεγοῦν και ἐκτεθοῦν εἰς τὸ Ἱστορικὸν Μοσεῖον. Τὸ ἔργον δὲν παρουσιάζεται δυσχερὴς οὔτε οἰκονομικῶς δυσεπίτευκτον. Ἐπιτελοῦσα τοῦτο ἡ Ἑταιρία θέλει συμπληρώσῃ μὲ τὴν συστηματικὴν ἐκθεσιν τῶν Ποιμενικῶν Πραγμάτων τὸ Ποιμενικὸν Λεξιλόγιον τοῦ Ξανθοῦδιδου.

Ε'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ. Ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον θὰ ἀκούσετε λεπτομερῆ σχετικὴν ἐκθεσιν τοῦ Ταμίου, θὰ ἐκθέσωμεν μόνον γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις. Χαρακτηριστικὸν τοῦ οἰκονομικοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ παρελθόντος ἔτους εἶναι ἡ ἰσχνότης τῶν πραγματοποιηθέντων ἐσόδων και ἐξόδων, θεωρουμένων ἐν σχέσει μὲ τὰ προῦπολογισθέντα τοιαῦτα. Καὶ ἡ μὲν ἰσχνότης τῶν ἐσόδων ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ καταβολὴν τῆς προῦπολογισθείσης εἰσφορᾶς τοῦ Δήμου Ἡρακλείου (ἐκ τῶν 30.000) εἰσπραχθεσαν μόνον 3.000). Οὔτω τὸ προβλεφθὲν ποσὸν τῶν 83.600 δραχ. κατήλθεν εἰς δραχ. 57.008,25. Ἡ δὲ ἰσχνότης τῶν ἐξόδων (111.257 ἔναντι τῶν προβλεφθέντων 197.000) ἀποδοτέα εἰς τὴν καταβληθεῖσαν φροντίδα περιστολῆς τῶν θησανῶν ἐν ὄψει τῆς ἀναληφθείσης διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὑποχρέωσης διὰ τὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Μάρκου. Παρουσιάζεται οὔτω περίσσειμα 4πλάσιον περίπου τοῦ προβλεφθέντος (79.167,70 ἔναντι 20.036,45) παρὰ τὴν σημειωθεῖσαν μείωσιν τῶν ἐσόδων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους τὸ Δ. Σ. ἀπηυθύνθη πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυ-
σιν εἰς τὴν Διευθύνσιν Κρατικῶν Λαχείων καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.
Καὶ παρὰ μὲν τῆς τελευταίας δὲν ἐλήφθη ἔτι ἀπάντησις. Παρὰ δὲ τῆς Διευθύν-
σεως Κρατικῶν Λαχείων ἐχορηγήθη ποσὸν ἔρχ. 75.000, μίῃ παραληφθέν, τὸ
ὁποῖον καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν ἐφετεινὸν προϋπολογισμόν, κύριον γνώρισμα τοῦ
ὁποῖου εἶναι, ὡς εἰκόσ, ὁ ὄγκος τῆς διὰ τὸν "Ἀγ. Μᾶρκον προβλεπομένης δαπάνης.

ΣΤ'. Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ. Ἐξελέγησαν καὶ, ἀποδεχθέν-
τα τὴν ἐκλογὴν τῶν, ἐνεγράφησαν τακτικὰ μὲν μέλη 7 ἦτοι: οἱ Σταυράκης Θρα-
σύβουλος, Σταυριανᾶκης Δημ., Γραμματικᾶκης Ἄριστ., Περᾶκης Γεώργ., Ζαμπετά-
κης Ἐμμ., Τσαχᾶκης Νικ. καὶ Δουλακᾶκης Ματθαῖος. Ἄντεπιστέλλοντα δὲ 12,
ἦτοι: οἱ Γεώργιος Ζώρας, Raffaele Cantarella. Ι. Κακριδῆς, Ἄρ. Λογιᾶδης,
Β. Λαοῦρδης, Samuel Baud - boy, Α. Πολίτης, Φ. Μπουμπουλίδης, Γ. Μέγας,
Ἐμμ. Δουλιγερᾶκης, Ν. Σηφᾶκης καὶ Ν. Παναγιωτάκης.

Ἄλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἐπιρρώσεως ταύτης τῆς Ἑταιρίας μας ὑπὸ τοσοῦτων δια-
κεκριμένων μελῶν χαρὰν ἤλθε νὰ σκιάσῃ ὁ πρόσφατος — σύγχρονος σχεδόν — θά-
νατος δύο ἐκ τῶν πλέον πολυτίμων ἀντεπιστελλόντων μελῶν τῆς, τοῦ Ἐπισκόπου
Λάμπης καὶ Σφακίων Εὐμενίου καὶ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Φαίδωνος Κουκουλέ.

Δὲν εἶναι βεβαίως τοῦ παρόντος νὰ ἐξάρωμεν τὸ καθόλου ἔργον τοῦ σοφοῦ
καὶ ἀγαθοῦ ἱεράρχου. Ἄλλὰ σκόπιμον εἶναι νὰ τονισθῇ ὅτι συνέβαλεν ὄσον ὀλίγοι
εἰς τὴν πρόσδον τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρίας. Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν του ἀπὸ τοῦ
1915 ἐργασθεῖσαν Ἐπιτροπὴν περισυλλογῆς καὶ προστασίας τῶν μεσαιωνικῶν μνη-
μείων ὀφείλονται, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὰ σχετικὰ ἐκθέματα τοῦ Ἱστορικοῦ Μου-
σείου. Οἱ μετασχόντες δ' ἐξ ἡμῶν εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σφα-
κίων ἐκθεμάτων τοῦ Μουσείου θὰ ἐνθυμούμεθα μετὰ ζηροτάτης συγκινήσεως τὰς
ἀνὰ τὰ ὄρη ταλαιπωρίας τοῦ φιλόστοργου Ἐπισκόπου ἐπιθυμοῦντος, ἐπὶ θυσίᾳ καὶ
τῆς τελευταίας ἰκμάδος τῶν δυνάμεών του, νὰ συμβῆλῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πο-
λυμόχθου καὶ ὠραίας ἐκείνης ἐξορμήσεως. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐξ Ἄμαρίου πλουσία καὶ
πολύτιμος συλλογὴ ἱερῶν ἀμφίων, βιβλίων κ.λ.π. συναρῶν ἀντικειμένων δὲν θὰ ἦτο
ἴσως τῶρα ἐκτεθειμένη εἰς τὴν Βυζαντινὴν - Μεσαιωνικὴν αἴθουσαν τοῦ Μουσείου,
ἂν τὸ κύριον τοῦ πολυκλαύστου Ἐπισκόπου δὲν διετίθετο ἀμέριτον πρὸς ἐνίσχυ-
σιν τῆς Ἑταιρίας. Εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, μέγα τὸ πένθος ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀδοκίῃ
ἀπωλείᾳ ἀναλογιζομένων ἐπὶ πλεόν τὸν καλὸν ποιμένα, τὸν σεμνὸν ἐπιστήμονα καὶ
τὸν ἄριστον φίλον, ὁ ὁποῖος ἐν ἄκρᾳ πενίᾳ μετέλλαξε τὸν βίον καί, συνοδευό-
μενος ὑπ' ὀλιγίστων φίλων, ἐτάφη ἐν μέσῳ τῶν ἑρσικῶν καὶ τῶν θάμων ἐνὸς σπα-
νίως ἐνοχλουμένου νεκροταφείου.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ Φαίδωνος Κουκουλέ τὴν συμπάραστασιν ἠσθάνθη πάντοτε στορ-
γικῆν ἡ Ἑταιρία μας. Ἰθὺνον μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατ' ἐπανάλη-
ψιν συνηγόρησεν ἐν αὐτῇ διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἠθικὴν μας ἐνίσχυσιν, οὐκ ὀλί-
γοι δὲ γενικῶς συνέβαλε διὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἐμπέδωσιν τῆς εὐεργετικῆς ἐκείνης
ὑπὲρ ἡμῶν ἀτιμοφαρίας, ἡ ὁποία τόσον πολὺ εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν καὶ καρπο-
φορίαν τῶν προσπαθειῶν μας.

Μ. Γ. ΠΑΡΛΑΜΑΣ